

BACHELOROPPGAVE

Hva er en overgang til barnets beste og hvorfor er dette så viktig?

What is a transition to the best interests of the child and why is this so important?

Kandidatnummer 329

BLUBACH 2019/2020

Fakultet for lærarutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder Hanne Blaafalk

Innleveringsdato: 31.5.2020

Antall ord: 8659

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Summary.

It's been done a lot of research on children's transition from kindergarten to school. These studies tell us what a good transition is and how kindergarten and school can work together to achieve this. When it comes to SFO's involvement in this collaboration, there is less research to be found. Good knowledge of how the school works gives the teachers in kindergarten the opportunity to work purposefully to make the transition as easy as possible for the child. What makes a transition from kindergarten to school a good transition, which is in the best interests of the child? And who will a good transition be helpful for? The importance of a good transition can help the children that we see drop out of school.

My findings in this research are set against a research done by the Kunnskapssenter for utdanning. This project deals with measures that have a positive impact on the transition of children from kindergarten to school and I have therefore chosen to compare my findings with the findings in the project. I have also chosen to take a closer look at how SFO can be involved in these measures, as SFO often ends up in between kindergarten and school in the transition. Given the current situation, the transition this year may be different from how it usually is. In my conclusion at the end, I present opportunities for further research into this theory.

Innhold

1.0. Innledning	5
1.1. Bakgrunn for valg av problemstilling og avgrensing.	6
2.0. Teori	7
2.1. Samarbeid i en kronologisk utvikling.	7
2.2. Barns beste.	8
2.3. Ledelse.	9
3.0 Metode og definisjon	10
3.1. Valg av informanter.	10
3.2. Intervju.	10
3.3. Observasjon.....	10
3.4. Etske retningslinjer.	12
3.5. Reliabilitet og validitet.	12
4.0. Presentasjon av empiri	13
4.1. Intervju med leder av en førskolegruppe.....	13
4.2. Observasjon av overgangsmøte mellom barnehage og skole.	15
4.3. Innhenting av annen informasjon.	16
Årsplan.....	16
Plan for overgang:.....	16
5.0. Drøfting av empiri	18
5.1. Hva vet vi om barnas overgang til skole?	19
5.2. Hvordan arbeider barnehagen og skolen mot en god overgang?.....	19
Utteksling av informasjon.	19
Foreldresamarbeidet:.....	21
Faglig samarbeid.	23
Samarbeidsprosjekter.	24
5.3. Hvem kan vi hjelpe gjennom et godt samarbeid?	25
5.4. Hva kan andre utdanningsinstanser enn skole og barnehage gjøre for å bedre samarbeidet?	26
Høyskolenes tiltak.....	26
SFO.	28
6.0. Avslutning og konklusjon	29

Litteraturliste	30
Internettlenker:	30
Vedlegg 1. Informasjonsskjema til skolen	32
Vedlegg 2. Intervjuguide.....	33
Vedlegg 3. Informasjonsskriv til leder ved førskolegruppe.....	34

1.0. Innledning

I denne bacheloroppgaven har jeg fordypet meg i barns overgang fra barnehage til skole. Jeg har gjennomført et intervju med en barnehagelærer som har ansvaret for det pedagogiske arbeidet med overgangen fra barnehagen, og jeg har observert et overgangsmøte mellom barnehagen og skolen. I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver står det at barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordningen (Utdanningsdirektoratet, 2017). Videre står det at barnehagen og skolen bør utveksle informasjon som utgangspunkt for samarbeid om tilbudet til de eldste barna i barnehagen, deres overgang til og oppstart i skolen (Utdanningsdirektoratet, 2017). Hva er det som skal til for at overgangen skal bli god? Hvorfor er det så viktig med en god overgang? Jeg har også sett på hvordan de ulike instansene, barnehagen og skolen, samarbeider med SFO for å gjøre overgangen bra for barna.

Mine funn viser at skolen må bli bedre på å tilpasse seg barna og ikke omvendt. Det oppleves at tilbudet for de barna som trenger å aktiviseres fortsatt er mangelfullt, og kanskje nettopp dette er måten vi kan unngå de såkalte skoletaperne på. Det pekes også på at SFO må involveres mer i samarbeidet.

Oppgaven er delt inn i fem kapitler. Innledningsvis har jeg skrevet om min problemstilling og bakgrunnen for valg av denne. Videre er det en redegjørelse for de teoretiske perspektiver jeg har valgt å trekke inn i denne oppgaven. Her tar jeg for meg samarbeidet mellom barnehage og skole i en kronologisk utvikling. Jeg vil i tillegg kort redegjøre for barns beste og om ledelse. I del tre tar jeg for meg metode og hvordan jeg har samlet inn min data. Her skriver jeg i tillegg litt om etiske retningslinjer og validitet i forhold til innsamlet data. I fjerde del presenterer jeg den empirien som er samlet inn, og videre drøfter denne. Avslutningsvis drøfter jeg rundt hvordan høyskoler og SFO kan bidra til en god overgang til barnets beste.

Mange studenter fikk i år store utfordringer med sin datainnsamling grunnet nedstenging av landet midt i arbeidet med bacheloren. Jeg var så heldig at all min data var samlet inn en uke før dette skjedde, så i forhold til dette unngikk jeg de store endringene. I forhold til den teoretiske biten har jeg grunnet stengte biblioteker og høyskoler fra midten av mars måned sett meg nødt å bruke diverse artikler som ikke er fagfellevurdert.

1.1. Bakgrunn for valg av problemstilling og avgrensing.

Jeg har jobbet i barnehage i rundt syv år nå, da primært på småbarnsavdeling. Jeg har med andre ord begrenset med erfaring rundt førskolen, og samarbeidet mellom barnehage og skole. Ved en tidligere praksisperiode på studiet hadde vi et arbeidskrav som omhandlet datainnsamling. Dette for å få en forsmak på arbeid med bacheloroppgaven. Også på denne oppgaven valgte jeg å skrive om overgangen barnehage/skole, da med fokus på barn med spesielle behov. Jeg fikk i denne praksisperioden bli med på et overgangsmøte barnehagen hadde med sin nærmeste skole, og jeg ble nysgjerrig på å utforske dette videre. Jeg ble positivt overrasket over SFOs involvering og ønsker å finne ut mer om dette samarbeidet og når dette startet. Barnehageåret ender 1 august, men skolestart er ikke før en/to uker etter dette. SFO blir dermed for mange barn deres første møte med skolen, og jeg er spesielt interessert i hvordan skolen og barnehagen involverer SFO i barnets overgang. Når jeg skriver om et samarbeid for barnets beste vil dette være på et organisatorisk nivå. Jeg har ikke gjort undersøkelser basert på barns perspektiv i denne oppgaven. Jeg har benyttet meg av en undersøkelse gjort av Sølvi Lillejord med flere for Utdanningsforskning, og satt deres funn opp mot det jeg selv fant om en god overgang for barna. I den samme undersøkelsen skriver Lillejord om hvilke tiltak blant annet høyskoler kan bidra med for å sikre en god overgang. Jeg valgte å sette mine funn opp mot nettopp denne undersøkelsen fordi jeg så flere likheter i funnene deres og mine. Undersøkelsen er opprettet med barns beste som fokus, noe som også er fokuset i min problemstilling. Jeg kommer nærmere inn på de ulike funnene i drøftingsdelen av oppgaven.

Jeg opplever at jeg på mine fire år på studiet har hatt lite om dette temaet. I den nevnte tidligere praksisperioden ble det lagt opp til at studenter skulle få delta på overgangsmøtet med skolen, men ikke alle barnehager hadde møte i denne perioden. Mye av min kunnskap innen feltet er derfor tilegnet gjennom arbeid med denne bacheloroppgaven.

Ut ifra dette er min problemstilling som følger:

«Hvordan ledes et samarbeid mellom barnehagen og skolen for å gjøre overgangen til barnets beste?»

2.0. Teori.

I denne delen av oppgaven har jeg tatt for meg samarbeidet mellom barnehage og skole og redegjort for dette i en kronologisk utvikling på et nasjonalt nivå. Jeg har sett nærmere på begrepet barnets beste og hva som ligger i dette. Videre har jeg tatt for meg ledelse og hvilke form for ledelse som nyttes i et samarbeid mellom barnehage, skole og hjemmet.

2.1. Samarbeid i en kronologisk utvikling.

Samarbeid mellom barnehage og skole er ikke noe man kan velge. Som nevnt over er dette samarbeidet lovpålagt gjennom rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver fra 2017, hvor det står følgende: *Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordningen* (Utdanningsdirektoratet, 2017). Her er, som vi ser, også skolefritidsordningen inkludert. Barnehagens rammeplan ble først utgitt i 1996. Rundt samme tid fikk vi også Reform 97, som innebar starten for seksåringene på skolen. Tanken bak Reform 97 var at hele det første skoleåret skulle være en overgangsperiode.

Rammeplanen har blitt revidert flere ganger etter 1996. Den nyeste utgaven kom i 2017, hvor den mest markante endringen var at ordet *bør* var erstattet med *skal*. Dette innebærer at samarbeidet mellom barnehage og skole ikke lenger er en anbefaling, men et krav. Barnehagen ble flyttet fra barne- og likestillingsdepartementet til Kunnskapsdepartementet i 2005. Samme år ble det utgitt en revidert utgave av Rammeplanen, der samarbeidet mellom barnehage og skole sto som en klar målsetting (Børhaug & Lotsberg, 2018). Rammeplanen fremhever at barnehagen skal, i samarbeid med skolen, legge til rette for en god overgang for barna. Det skal også være planer for overganger nedfelt i barnehagens årsplaner. I 2006 ble Kunnskapsløftet innført. Før kunnskapsløftet var det mer rom for lek i skolen, men innføringen av kunnskapsløftet førte med seg økt søkelys på læring. Bakgrunnen for dette var at norske barn, ifølge internasjonale studier, scoret dårligere i måling av de grunnleggende ferdighetene som lesing og skriving¹. Målet med de nye endringene var å forbedre elevenes læringsresultater, dette er nedfelt i Stortingsmelding nr.30². Fra 2018 gjorde også regjeringen endringer i barnehageloven fra 2005. Denne endringen plikter barnehager og

¹ <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/grunnopplaring/kunnskapsloftet/id534689/>

² <https://web.archive.org/web/20070120090717/http://odin.dep.no/filarkiv/207625/STM0304030-TS.pdf>

skoler å samarbeide om barns overgang fra barnehage til skole og SFO. Igjen ser vi at SFO er inkludert.

Fra 2018 fikk Bergen kommune sin egen rammeplan for SFO, som skulle gi retning for innhold, organisering og kvalitetsutvikling. Deres satsningsområde er «Vennskap, lek læring». (Rammeplan for SFO "Sammen i vennskap, lek og læring"., 2018). Hensikten med denne rammeplanen var å sørge for kvalitetsutvikling og kvalitetsoppfølging i SFO. Her er det det sosiale samspillet som er i fokus. Høgskolelektor Hilde Dehnes Hogsnes skriver i sin bok «Barns overgang fra barnehage til skole og fritidsordning» fra 2019 at SFO ofte befinner seg i et vakuum mellom skolens læreplan og barnehagens rammeplan (Hogsnes, 2019). SFO er for mange barn deres første møte med skolen. De starter her gjerne to til tre uker før skolen begynner. For barna er det viktig at SFO involveres i overgangen slik at de opplever en sammenheng når de kommer hit. Hogsnes skriver at behovet for å inkludere SFO i samarbeidet begrunnes både ut fra SFOs behov for utviklingsmuligheter og for å bedre overgangen fra barnehage til skole (Hogsnes, 2019).

For barna starter utdanningsløpet når de begynner i barnehagen. For mange barn vil dette være allerede i en alder av 1 år, da mange barn begynner i barnehagen i tidlig alder. Den første tiden i barnehagen går med på å gjøre seg trygg med sin nye hverdag. De trenger trygge voksne som gir de omsorg. De lærer gjennom leken og de utvikler sosial kompetanse som blir viktig videre i deres utviklingsløp. Samarbeidet instansene imellom skal gi barna en trygg overgang videre i sin utdanning.

2.2.. Barns beste.

Som problemstillingen sier, handler bacheloroppgaven min om samarbeidet rundt barns overgang fra barnehage til skole, for barnets beste. I Store Norske Leksikon defineres barns beste som «et rettslig prinsipp som skal sikre at barns interesser løftes frem og vektlegges når det tas stilling til spørsmål som har betydning for barn»³. FNs barnekonvensjon ble vedtatt i 1989 og trådte i kraft i 1990. I 2014 ble prinsippet om barns beste inntatt i Grunnloven. Nedfelt i disse lovverkene står det at alt innhold i barnehagen skal ha barnets beste som grunnleggende hensyn (Utdanningsdirektoratet, 2017)

Det er barnet som er den viktigste aktøren i samarbeidet mellom barnehage og skole. For barn vil overgangen oppleves forskjellig. Noen tilpasser seg den nye hverdagen raskere enn andre. Barn som er forberedt på hva som venter dem, mestrer skolesituasjonen bedre

³ https://snl.no/Barnets_beste

enn andre barn ⁴. Nettopp derfor er et godt samarbeid så viktig. Forskning viser også at venner er viktig for å skape en trygg overgang til skolen (Holterman, 2017). Jeg vil se nærmere på hva barnehagen gjør for å forberede barna på hva de kan vente seg når de begynner på skolen.

2.3. Ledelse.

For å få et godt samarbeid, kreves det gode ledere. Innen ledelse finnes det ulike nivåer. Den type ledelse som benyttes ved et samarbeid om overgangen fra barnehage til skole er den eksterne ledelsen, den ledelsen som har kontakt med bl.a. foreldre og instanser utenfor barnehagen, i dette tilfellet skolen (Børhaug & Lotsberg, 2016). Torodd Strand (2007) har utviklet det han kaller PAIE-modellen innen de grunnleggende funksjonene for ledelse (Børhaug & Lotsberg, 2016). Under denne modellen finner vi entreprenørskap, som går på de tekniske omgivelsene. Dette er de aktørene som barnehagen har direkte samarbeid med, her skolen og SFO. Denne type ledelse er det styрere som primært tar seg av.

En annen viktig leder i samarbeidet mellom barnehage og skole er den pedagogiske ledelse, det som Strand kaller produksjon (Børhaug & Lotsberg, 2016). Denne formen for ledelse tar for seg planlegging og plansamarbeid, i tillegg til den pedagogiske virksomheten. Førskolegruppen ledes av en pedagogisk leder. Det er denne lederen sitt ansvar å lage planer og opplegg tiltenkt førskolegruppen, hvor opplegget er knyttet mot forberedelser til skolestart. I rammeplanen står det at barnehagelærere skal bidra til at barn opplever gode overganger i sammenheng mellom barnehagen og skolen (Utdanningsdirektoratet, 2017). Dette betyr at planene den pedagogiske leder legger for førskolegruppens arbeid skal være i sammenheng med skolens arbeid. I læreplanverket for Kunnskapsløftet står det at lærere i skolen skal bidra til at barn opplever gode overganger (Hogsnes, 2019). Lærere i skolen må med andre ord ha kjennskap til barnehagen, hvordan de arbeider og hva de har arbeidet med. Jeg vil komme tilbake til dette i drøftingsdelen min.

⁴ https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00187/Plan_for_samarbeid__187739a.pdf

3.0 Metode og definisjon

Metode er læren om hvordan gode spørsmål kan vinkles og formuleres, og hvordan man bør gå fram for å samle inn informasjon for å tilegne seg mer og bedre kunnskap (Postholm & Jacobsen, 2019). Vi har ulike former for metode, der vi kan si det finnes to hovedtyper. Dette er kvalitativ og kvantitativ metode (Dahl Bergsland & Jæger, 2018). For å kunne besvare problemstillingen jeg satt meg, måtte jeg samle inn data. Jeg valgte å gjøre dette ved å bruke de kvalitative metodene intervju og observasjon.

3.1. Valg av informanter.

Barnehagen ble valgt ut på bakgrunn av deres gode samarbeid med sin nærliggende skole. Jeg har kjennskap til denne barnehagen fra tidligere, og erfarte dette som et godt sted å samle inn data til min bachelorskriving. Som problemstillingen sier ønsket jeg å forske på et samarbeid mellom barnehage og skole som er til barnets beste. Dette er et tett nærmiljø med tette forbindelser mellom barnehagen og skolen. Som jeg ser nærmere på i neste del viser jeg til nettopp hvorfor samarbeidet mellom barnehagen og skolen jobber for å sikre en god overgang som jeg opplever er til barnas beste.

3.2. Intervju.

Metoden intervju defineres som en person som stiller spørsmål til en annen person, som svarer på spørsmålene (Søbstad, 2013). Ved intervju kan det å bruke båndopptaker være nyttig, da det er lett for å miste viktige poeng dersom man noterer underveis. Ved bruk av båndopptaker vil det også være lettere for intervjuer å fokusere helt på å stille spørsmål. Når man skal intervjuer kan det være hjelpelig å bruke en intervjuguide. En intervjuguide vil gi en skisse av hvilke emner som skal dekkes (Dahl Bergsland & Jæger, 2018) eller det kan være en liste med de spørsmålene en ønsker å stille. Disse kan være uttenkt på forhånd og fungerer dermed som en ramme for intervjuet (Søbstad, 2013). Jeg sendte på forhånd en liste over spørsmål til min informant, noe som ga informanten muligheten til å forberede seg (se vedlegg 2). Samtidig var det naturlig med uforberedte spørsmål, som oppfølging til de ulike svarene som ble gitt. Intervjuet ble dermed halvstrukturert.

3.3. Observasjon.

Jeg har også benyttet meg av metoden observasjon, i forbindelse med et overgangsmøte mellom barnehage og skole. Observasjon betyr å iakttå eller undersøke. I en pedagogisk sammenheng blir observasjon en oppmerksom iaktakelse (Søbstad, 2013). Observasjon

kan danne grunnlag for spørsmål til intervju, og omvendt (Dahl Bergsland & Jæger, 2018). Metodene utfyller dermed hverandre. Det finnes ulike former for observasjon. I denne settingen var det løpende protokoll som ble benyttet. I en løpende protokoll er observatøren til stede som tilskuer med penn og papir, og noterer sammenhengende det som skjer (Dahl Bergsland & Jæger, 2018). Løpende protokoll blir beskrevet av Løkken og Søbstad som den mest vanlige observasjonsformen i barnehagesammenheng (Søbstad, 2013). Jeg må si meg uenig i denne påstanden, etter hvordan jeg oppfatter hverdagen i barnehagen. Jeg har diskutert dette med fagfeller, som deler denne oppfatningen. Det er ikke alltid like lett i en travel hverdag å sette seg ned med penn og papir og skulle observere en barnegruppe. Jeg oppfatter løpende protokoll som et nyttig verktøy der observasjonen er planlagt, slik som i mitt tilfelle med overgangsmøtet.

Når man skal observere bør man på forhånd ha klargjort hva man skal se etter og hvorfor man skal se etter dette. Som observatør er det du som bestemmer hva fokuset skal være på. Hva er relevant å observere basert på den problemstillingen som er satt? Jeg gjennomførte intervjuet med min informant før dette møtet fant sted. Dermed hadde jeg mulighet til å observere på bakgrunn av informasjon innsamlet her. I tillegg til intervju og observasjon leste jeg meg på forhånd opp på barnehagens årsplan og plan for overgangen, og fikk da innsikt i hvordan det arbeides for å skape en god overgang.

3.4. Etiske retningslinjer.

Når man samler inn data er det viktig å vite hvordan en skal behandle de personopplysningene man får tilgang til, man må vite hvilke etiske hensyn som må tas. Dette handler blant annet om samtykke fra informanter. For å sikre at personvernet ble ivarettatt har all datainnsamling jeg har gjort blitt søkt til og godkjent fra Norsk senter for datainnsamling, NSD.

På forhånd kan du som forsker sende ut et informert samtykkeskjema. Dette betyr at informantene på forhånd informeres om undersøkelsens formål (Dahl Bergsland & Jæger, 2018). Det må her komme frem hva som er formålet med undersøkelsen. Jeg sendte ut et informasjonsskriv og et samtykkeskjema som ga informantene god informasjon om hva som ble samlet inn av data og hva denne skulle brukes til (se vedlegg 1 og 3). Informantene ble informert om at de når som helst kunne trekke tilbake samtykket og at alle opplysninger er anonymisert.

3.5. Reliabilitet og validitet.

Det er viktig å kunne reflektere kritisk over innsamlingsmetoden og den data som samles inn. Vi bruker da begreper som reliabilitet og validitet (Dahl Bergsland & Jæger, 2018).

Reliabilitet handler om troverdighet, hvor pålitelig datamaterialet ditt er, hvordan det er samlet inn og hvordan det bearbeides og tolkes (Dahl Bergsland & Jæger, 2018). Den data du har samlet inn skal du i etterkant analysere og tolke. Det som er viktig å passe på her er at du ikke trekker konklusjoner på tynt grunnlag (Søbstad, 2013). La det komme tydelig frem i teksten hva som er informantenes utsagn og hva som er egne tolkninger av disse.

Validitet handler om resultatenes gyldighet, hvor relevant dataen som er samlet inn representerer det som skal undersøkes. Er dataen du har samlet inn relevant i forhold til det du forsker på og er dine informanter de rette til å besvare dine spørsmål?

Gjennom bruk av de kvalitative metodene intervju og observasjon har jeg dermed fått inn nok data til å kunne besvare min problemstilling.

4.0. Presentasjon av empiri.

I denne delen av oppgaven skal jeg legge frem mine empiriske funn som ble innsamlet gjennom intervju og observasjon. Det ble gjennomført et intervju med leder for en førskolegruppe og en observasjon av overgangsmøtet mellom barnehage og skole. I tillegg har jeg sett på barnehagens årsplan og plan for samarbeid. For å sikre anonymitet hos min informant vil denne presenteres som hunnkjønn uten navn, og videre gå under tittel Informant.

4.1. Intervju med leder av en førskolegruppe.

Min informant har jobbet i barnehage i over 10 år og har hatt ansvar for førskolegruppen nesten like lenge. Med denne bakgrunnen er dette en informant med god erfaring på hvordan samarbeidet mellom barnehagen og skolen har utviklet seg. Hun kjenner også til SFO og deres involvering i samarbeidet med barnas overgang. Informanten fikk på forhånd sent ut en intervjuguide som inneholdt seks spørsmål, hvor det første gikk på informantens erfaring med barnehage og førskolegruppen. Informanten fikk også et informasjonsskriv og samtykkeskjema der all nødvendig informasjon sto tydelig forklart.

Etter at informanten har fortalt litt om sin erfaring, forteller hun om sin erfaring med overgangen til skolen. Hun peker på hvordan samarbeidet med skolen har endret seg på de årene hun har jobbet i barnehagen.

Det var ikke et samarbeid på denne måten tidligere. Skolen var mest opptatt av hvor mange barn de fikk fra barnehagen, og det var det. Kanskje det var noen møter, men ikke på samme måte som nå.

Hun opplever at skolen ikke var veldig interessert i hva barnehagen drev med eller hvordan overgangen ville bli.

Og vi i barnehagen var kanskje ikke så opptatt av det sosiale. For oss er det nå blant det viktigste. Vi jobber for at alle barna skal ha venner, og kunne ta kontakt med andre barn for å bli med i lek. Ting var mer «skolsk» før. Vi jobber nå med selvstendighet hos barna, at de kan kle på seg selv, gå på do selv. Vi er opptatt av at de lærer om demokrati, det å rekke opp hånden ved avstemning og at man bare kan rekke opp hånden en gang per håndsopprekning. Vi øver litt på å kunne sitte stille, barna må være forberedt på det. Barna syns dette er litt kjedelig. Jeg håper det kommer mer lek inn i skolen. Det tenker jeg krever litt mer ressurser fra skolen sin side.

Videre jobber vi mye med det å kunne «få» seg i naturen og på ulikt underlag. Da går vi lange turer i ukjent terreng. Gjerne de turstedene skolen bruker. Så lærer de om lesing og skriving de første årene på skolen. Selvfølgelig jobber vi med tall og bokstaver i barnehagen, men da gjennom lek, rim og regler. Jeg har en følelse av at barn kjeder seg litt dersom de kan alt når de begynner på skolen.

Hun opplever at skolen er veldig fornøyd med barnehagen.

De er gode på å formidle hva de tenker er viktig at barnehagen jobber med. De ønsker vi skal jobbe med det sosiale, dette arbeidet starter barnehagen med allerede på småbarnsavdelingen. Vi er veldig trygge på å sende barna fra oss til skolen, vi vet de blir tatt godt imot der. Barnehagen og skolen deler samme verdisyn og møtene oss imellom er gode.

For barnehagen er det viktig at de barna som har utfordringer med det sosiale kommer sammen med noen de kjenner. Det er viktig for de som leverer dem fra seg at alle barna har noen som tar vare på dem.

Min informant opplever det mest utfordrende i forhold til samarbeidet med skolen som tiden. Hun sier det krever mye av lederne, både i barnehagen og på skolen, å organisere slik at det passer for begge parter å møtes. Førskolegruppen legger ofte turene sine til skolens område, og ofte er disse spontane.

Det er ikke alltid noen fra skolen har tid til å treffe oss, men det hender det kommer noen. Og hvis ikke har i alle fall barna fått vært litt på skolens uteområde.

Denne barnehagen har få skoler å forholde seg til, og det samme har skolen. Min informant tror dette er bidrar til det gode samarbeidet dem imellom. Hun tror samarbeidet er mer utfordrende der skolen har mange barnehager de skal treffe.

Vi er heldig der.

Det min informant mener skoler kan forbedre seg på er å tilpasse seg barna, å møte dem der de er. Hvert år får skolen en gruppe barn som trenger aktivitet. Det er en veldig tydelig gruppe, og det er ikke mange, ulike tilpasninger som må gjøres.

Jeg opplever at mange gutter liker å få arbeidsoppgaver, de liker å jobbe litt. I barnehagen har vi større muligheter til å dele barna uten at foreldrene tenker dette er noe bedre eller dårligere enn andre. I skolen kalles dette spesialklasser.

Jeg stiller spørsmål rundt SFO og deres involvering i samarbeidet. Hun sier at leder for SFO har vært med på overgangsmøter de siste fire årene. H*n er i tillegg med på foreldremøtet barnehagen holder på høsten i forbindelse med overgangen. Hun opplever foreldrene som usikre i møte med SFO. Mange barn tilbringer like mye av dagen der som på skolen. Lederen er veldig flink til å informere og fortelle om hva som foregår på SFO og hva deres forventninger til barn og foreldre er.

4.2. Observasjon av overgangsmøte mellom barnehage og skole.

Jeg fikk i vår delta på et overgangsmøte mellom barnehagen hvor min informant jobber og skolen de samarbeider med. Til stede på dette møte var, fra barnehagen, styrer, pedagogisk leder og leder for førskolegruppen. Fra skolen kom rektor, avdelingsleder for første trinn og leder ved SFO. Det ble på forhånd sendt ut et informasjonsskriv og samtykkeskjema til skolen.

Møtet startet med at barnehagen presenterte den kommende gruppen barn. De fortalte om hva de jobber med i gruppen, og hvordan. Noe av hva de gjør er at de hver vår drar på overnattingstur. Dette gjør de sammen med førskolegruppen i en annen barnehage, hvor flere av barna skal begynne på den samme skolen. Barna får da anledning til å knytte bekjentskap med barn utenfor egen barnehage, som de vil begynne i klasse med på skolen.

Skolen presenterte deres opplegg for førsteklassingene. Barna blir delt inn i trinn og ikke klasser. Trinnet består av ca. 30 barn, som fordeles på ulike rom. Barna blir plassert i det samme klasserommet hver dag.

Videre gikk pedagogisk leder for førskolegruppen igjennom hvert enkelt barn som skal begynne på skolen. Hun fortalte litt om dem, hvordan de er i samspill med andre, i førskolegruppen, hvor selvstendig de er og om det eventuelt er noe utfordringer knyttet til dem.

Foreldresamarbeidet ble tatt opp på møtet. Skolen kjenner allerede en del av familiene gjennom søsken som går eller har gått på skolen, men flere er nye. Både skolen og barnehagen opplever at foreldrene tror skolen forventer noe annet enn hva de egentlig gjør. De opplever foreldre som stresser fordi barnet ikke kan skrive navnet sitt før de begynner på skolen. Pedagogisk leder informerte skolen om foreldrene, hvordan samarbeidet med dem fungerer og hvem som kan trenge litt ekstra oppfølging og informasjon.

Leder for SFO var til stedet på dette møtet. Det har h*n, som min informant fortalte, vært de siste fire årene. H*n noterte på lik linje som avdelingsleder ved skolen den

informasjonen pedagogisk leder ga om hvert enkelt barn. H*n stilte også spørsmål rundt noen enkeltbarn.

4.3. Innhenting av annen informasjon.

I tillegg til intervju og observasjon ble det samlet inn data via barnehagens og skolens årsplaner og hjemmesider. Som det står i rammeplanen, skal det i barnehagens årsplan fremkomme hvordan barnehagen ivaretar samarbeid og sammenheng med skolen (Utdanningsdirektoratet, 2017).

Årsplan:

I barnehagens årsplan står det følgende:

Barnehagen innkaller også skolen til et overflyttingsmøte i februar måned der det utveksles informasjon om barn uten ressurser, om barnegruppen generelt og barn med enkle språkutfordringer. Det er viktig for skolen å få vite hvilke barnegruppen som kommer til dem, hvem som leker sammen og hvem som overgangen til skolen kan bli ekstra stor for. Barnehagen og skolen utveksler også informasjon om hverandres pedagogiske opplegg og innhold slik at skolen har kjennskap til hvordan barnehagen jobber.

Før jeg gjennomførte min datainnsamling i form av intervju og observasjon, leste jeg barnehagens årsplan og hva som står i forbindelse med barnas overgang til skolen. Jeg kunne dermed sammenligne denne informasjonen med den jeg fikk gjennom datainnsamlingen. Gjør barnehagen faktisk det de sier i planene sine at de skal? Jeg opplever at barnehagen jobber godt i henhold til det årsplanen sier de skal.

Plan for overgang:

Barnehagen har i tillegg utarbeidet en egen plan for overganger. Her står det blant annet:

Barn og foreldre skal oppleve at barnehagen og skolen samarbeider for å skape en trygg og forutsigbar overgang fra barnehage til skole, samt at vi også samarbeider for å skape en sammenheng i læringsinnholdet i barnehage/skole. Det er viktig at barna kjenner seg trygge, opplever mestring og at enkeltbarnets behov ivaretas.

Som vi ser, er det store likheter i barnehagens årsplan og deres plan for overgangen. Samarbeidet med skolen for å skape en sammenheng

Viktige fokusområder er trafikktraining, selvstendighet på toalett og påkledning samt sosiale spilleregler og ferdigheter. Vi har fokus på vennskap, empati, følelser og inkludering.

Alle disse fokusområdene ser vi igjen i det min informant fortalte om i intervjuet. At barna er godt forberedt til skolestart ved å klare seg selv og klare seg i samspill med andre har blitt barnehagen og skolens satsningsområde for å sørge for en god skolestart for barna.

5.0. Drøfting av empiri.

Jeg vil begynne drøftingen min med å se på hva vi vet om overgangen fra barnehage til skole. Det er gjort mye forskning på feltet, og det er mange meninger om hvorvidt det som gjøres er bra nok. Deretter vil jeg sette mine funn opp mot en undersøkelse ledet av Sølvi Lillejord, direktør for Kunnskapssenteret for utdanning som nevnt på side 7⁵. Jeg har også skrevet om hvem som vi få utbytte av et godt samarbeid og hva andre utdanningsinstanser kan gjøre for å forbedre samarbeidet. Lillejord nevner tiltak for blant annet høyskoler i sin undersøkelse.

⁵ https://utdanningsforskning.no/contentassets/d66fcf1950f34b46a79a5fc647e40774/kunnskapssenter-overgangbarnehage-web.pdf?fbclid=IwAR1MiH7_t38iIk8Otcf4Fi786mGGGsYuh03EpRMwL-uYAM-MUtl-oFPOrQE

5.1. Hva vet vi om barnas overgang til skole?

Det er gjort mye forskning på overgangen fra barnehage til skole. Det mange, både forskere og lærere, peker på i diverse artikler publisert både i media og utdanningsforum er at vi fortsatt er for dårlig i dette samarbeidet. Skolen og barnehagen kjenner for lite til hverandres arbeid og det er mye søkelys på at barna må tilpasse seg skolen og ikke omvendt. Det pekes også på at SFO må involveres mer i samarbeidet. I en rapport fra 2017 mener OECD at det er nødvendig med en mer smidig overgang fra barnehage til skole⁶. Rapporten peker på at en god overgang skal ha barnets beste i fokus og at samarbeidet instansene imellom er viktig.

Mange opplever at det i barnehagen jobbes for å få barna klar til skolestart. Det øves på å sitte stille ved pulten og rekke opp hånden når man vil si noe. Men det flere forskere og andre peker på er at skolen kanskje bør bli flinkere til å tilpasse seg barna som kommer dit. Nettopp dette snakket min informant om i sitt intervju, og jeg vil komme tilbake til dette i kapittel 5,3. I den nevnte rapporten er dette noe som også pekes på fra OECD.

5.2. Hvordan arbeider barnehagen og skolen mot en god overgang?

Kunnskapssenteret for utdanning har utarbeidet en systematisk kunnskapsoversikt som undersøker hvilke tiltak som kan ha en positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole (Lillejord, 2015). Jeg har derfor valgt å se på tiltakene presentert her og satt dem opp imot hvordan barnehagen og skolen der min empiri er samlet inn arbeider. I tillegg har jeg knyttet disse tiltakene opp mot SFO, da jeg opplever deres inkludering i samarbeidet som viktig.

Utveksling av informasjon.

Informasjon om barna fra barnehagelærere til skolen kan være nyttig for å gjøre skolen i bedre stand til å tilrettelegge undervisningen etter barnas individuelle behov (Lillejord, 2015).

⁶ https://www.oecd-ilibrary.org/education/starting-strong-v_9789264276253-en

På vårens overgangsmøte mellom skolen og barnehagen ble det brukt mye tid på gjennomgang av hvert enkelt barn. Pedagogisk leder i barnehagen presenterte alle førskolebarna ett og ett, hvem de leker med, hvor selvstendig de er, hvem som kan trenge litt ekstra støtte ved overgangen. Jeg opplevde dette som positivt. I forhold til erfaring med et tidligere overgangsmøte, der det var 7 eller 8 barnehager til stedet, opplever jeg dette som en mye bedre løsning. Her blir hvert enkelt barn sett og fremsnakket, det blir gitt informasjon som er nyttig for både skolen og SFO å vite, for å hjelpe barnet med å få en best mulig overgang. At skolen får god informasjon om hvert barn før skolestart kan bidra til at skolen bedre kan legge til rette for individuelle læringsløp allerede fra skolestart (Kunnskapsdepartementet, 2008)

At skole og SFO får god informasjon om hvert enkelt barn som bidra til å gi dem et helhetlig bilde på barnets overgang ser jeg på som positivt. Samtidig må vi se på de etiske perspektivene bak dette. Vi må se på hvordan informasjonen formidles, hvordan den tas imot og hvordan denne informasjonen brukes videre. Pedagogen kan ha et utfordrende forhold til et av barna, og dette kan farge han eller hennes syn på barnet. Man kan også i noen tilfeller se på om barnet har godt av å starte med blanke ark når de begynner på skolen. Blir de forhåndsstemplet fra barnehagen når informasjon om dem formidles til skolen? Vi må derfor se på hva slags informasjon det er som deles med skolen. Jeg oppfatter at informasjon som fremhever og fremsnakker barnet og som er relevant for deres overgang som noe skolen bør få. Jeg gikk til barnehagens plan for samarbeid for å se hvilken informasjon foreldre får i forhold til hva som deles med skolen. I denne planen står det følgende:

Barnehagen innkaller skolen til et overflyttingsmøte i februar måned der det utveksles informasjon om barn uten ressurser, om barnegruppen generelt og barn med enkle språkutfordringer. Det er viktig for skolen å få vite hvilke barnegruppen som kommer til dem, hvem som leker sammen og hvem som overgangen til skolen kan bli ekstra stor for.

Barnehagens plan for overgang informerer foreldre om hva som deles på overgangsmøtet, og hvorfor barnehagen gjør dette. Min oppfatning er at utvekslingen av informasjon fra barnehagen er med barnets beste som hensikt. De ønsker å gi skolen et helhetlig bilde av hvert enkelt barn slik at skolen kan legge til rette for at alle skal få det bra på skolen.

Vi må ha forståelse for at det å skulle gå detaljert inn på hvert enkelt barn vil være veldig tidkrevende. Det er forskjell på å møte barnehagene en og en, og å møte flere på en gang. Når skolen skal møte mange barnehager på samme tid er det lett for at mye informasjon går tapt. For skoler som samarbeider med flere barnehager kan dette være tidkrevende å få til. Som min informant opplever, er det mest utfordrende med samarbeidet tiden.

Selve samarbeidet er ikke utfordrende, men det å få tid er. Det krever mye av de voksne, vår og deres organisering.

Det krever god organisering fra ledelsen å utnytte tiden slik at de rekker rundt til alle barnehagene. Til og med for skoler som bare har en eller to barnehager de skal treffe kan tiden oppleves utfordrende. Det kan oppstå uventede situasjoner som fører til at møter må utsettes eller avlyses. Overgangsmøtet jeg observerte, ble flyttet fra den satte datoen til en senere grunnet sykdom.

Det jeg finner interessant er at i rammeplanen fra 2017 står det at barnehagen og skolen *bør* utveksle informasjon og kunnskap som utgangspunkt for samarbeid om barnas overgang til og oppstart i skolen (Utdanningsdirektoratet, 2017). I denne utgaven av rammeplanen er ordet *bør* de fleste steder endret til *skal*, men det er ikke tilfellet her. Utveksling av informasjon er altså ikke noe barnehagen er pliktet til. Om vi går tilbake til problemstillingen min spør den om hvordan overgangen skal være til barns beste. Jeg oppfatter et møte som gir skolen mest og best mulig informasjon om hvert enkelt barn for det beste for barnet. Ved at skolen blir presentert for alle barna gir dette dem muligheten for bedre oppfølging til hvert enkelt barn og å se alle barna på en annen måte. På overgangsmøtet jeg observerte så vi at også SFO fikk viktig informasjon om hvert enkelt barn fra pedagogisk leder i barnehagen. Jeg opplever at denne informasjonen er like nyttig for dem som det er for skolen, da mange barn kommer hit hver dag, både før skoleåret har startet og hver dag etter skolen. Det er like nyttig for dem å ha god kjennskap til hvert enkelt barn, hvem som er trygg og hvem som kan trenge litt ekstra oppfølging. Leder ved SFO som deltok på overgangsmøtet var også interessert i hvor selvstendig barna er, hvor god de er å kle på seg selv og gå på do selv.

Foreldresamarbeidet:

Det ble snakket en del om foreldrenes forventninger. Akkurat som informanten min sa, har foreldre andre forventninger til skolestart enn det skolen kanskje har. Dagens foreldre oppleves som mer opplyst enn tidligere. De engasjerer seg i debatter som omhandler

blant annet bemanning, som vi har sett gjennom foreldreopprøret. Foreldreopprøret er en facebookgruppe opprettet i 2017 som jobber blant annet for bedre bemanning i barnehagen ⁷ Rammeplanen, årsplaner og andre lover og forskrifter er tilgjengelig for alle på nett, og foreldre er opptatt av hva som står i disse og hvorvidt de blir fulgt opp i barnehagen og i skolen. Som leder vil du møte mange typer foreldre og foresatte. Noen vil kreve mye, og noen krever ikke fullt så mye. Det er kanskje lettere å ville tilfredsstille de foreldre du har et godt forhold til, de som ikke stiller så vanskelige krav. Du vil alltid oppleve foreldre som stiller større krav enn andre. Du vil møte foreldre du kanskje ser på som vanskelig og urimelig. Og det er gjerne disse du må yte litt ekstra for. Hvordan skal man forholde seg til disse foreldrene? Du må som leder huske på at det er du som er den profesjonelle, og dermed må opptre deretter. Alle foreldre og foresatte skal møtes med respekt. Foreldre kan være usikker i møte med deg som faglig utdannet innen barnehage eller skole. Vi må ha en forståelse for at foreldre kun ser sitt barn, mens foreldre må ha den samme forståelsen for at vi ser på barnegruppen som helhet Vårt samfunnsmandat er å alltid handle til barnets beste. Dette er hjemlet i FNs menneskerettigheter. Samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet skal også alltid ha barnets beste som mål.

Det bør være en gjensidig dialog med foreldrene angående overgangen til skole. Foreldrene må involveres i barnas individuelle utvikling i barnehagen og de må inkluderes i orienteringsmøter som avholdes der de får vite hva som møter deres barn i overgangen til skole. I tillegg må lærerne ta initiativ til foreldresamtaler om barnets skolestart. Det er videre viktig at samarbeidet anerkjenner foreldrene som eksperter på sine barn ved at foreldrenes synspunkter blir tatt alvorlig og fulgt opp av både barnehagelærere og lærere i skolen (Lillejord, 2015).

Samarbeidet med hjemmet står også beskrevet i Rammeplanen for SFO:

Foresatte skal oppleve at det er et tett og godt samarbeid i overgangen fra barnehage til SFO, slik at det skapes trygghet for barna i overgangen og en sammenheng i barnets helhetlige læringsløp (Rammeplan for SFO "Sammen i vennskap, lek og læring"., 2018).

Slik jeg oppfatter det er det ved denne barnehagen et godt samarbeid mellom alle parter, både barnehage, skole, SFO og hjemmet. Jo bedre samarbeidet og kommunikasjonen er, jo bedre vil overgangene bli for barnet.

⁷ <https://www.facebook.com/groups/609801786030925/>

Det er svært viktig at barnehagelærere og lærere i skolen utvikler en felles forståelse av hverandres læreplaner og arbeidsmåter. Faglig samarbeid mellom barnehage og skolen må bygge på de grunnleggende likhetstrekkene og forene arbeidsmåtene i de to institusjonene (Lillejord, 2015).

Fra barnehagens årsplan står det:

På førskolegruppen må barna lage egne regler som de jobber med året gjennom.

Dette er noe av det barnehagen gjør i samarbeid med skolen. Min informant fortalte meg om disse reglene barna lager i barnehagen, og som vil gjelde videre på skolen. «Bare gå ikke slå, kan jeg få bli med på leken, ikke nå, kanskje senere, unnskyld, det var ikke meningen». Som vi ser, handler disse reglene om sosiale koder. Dette er gjentagende i førskolegruppens arbeid.

Vi må se på muligheten for å inkludere SFO i dette samarbeidet. I deres rammeplan fra 2019 er hovedfokuset deres vennskap og fellesskap. Min informant har snakket mye om hvor viktig arbeid med det sosiale har blitt for dem i barnas overgang til skolen. At alle barn har noen å leke med og alle barn vet hvordan de skal ta kontakt med andre. Det pekes mye på at SFO ikke i like stor grad inkluderes i samarbeidet. Men som jeg har skrevet om flere steder i oppgaven min er de en like stor del av det helhetlige utdanningsløpet for mange barn.

Forskningsartikkelen til Lillejord skriver om hvordan bli-kjent aktiviteter er noe skolen og barnehagen kan legge opp til for en bedre overgang. Slike aktiviteter kan skje på skolen, i barnehagen eller mellom barnehagen og skolen (Lillejord, 2015).

Barnehagen og skolen jeg samlet inn data hos gjør mye for å ha et godt samarbeid seg imellom. De har tidligere plantet poteter sammen. Dette har vært et samarbeid mellom førskolegruppen og fjerdeklasse. Det er vanlig at førsteklassinger får faddere når de starter på skolen. Dette er som regel elever i fjerde klasse. Potetplantingen gir disse barna på forhånd en mulighet til å bli kjent med den fremtidige fadderklassen sin. Videre har skolen arrangert sangsamlinger. Da er de førsteklassingene som synger, og førskolebarna har noe de kan se frem til neste år. Det har blitt servert lunsj sammen med førsteklassingene i forbindelse med disse samlingene. Skolebarna har laget i stand frukt som de serverer førskolebarna. Flere av barna kjenner hverandre fra barnehagen året før, og da ser vi stor gjensynsglede, sier informanten min.

Det oppleves at det oftest er barnehagen som besøker skolen og ikke omvendt. Dette gjelder ikke bare barnehagen jeg besøkte, men også de fleste andre steder. Barnehagen jeg samlet inn data hos får besøk fra skolen en gang i året, like før jul. Da kommer de nederste trinnene fra skolen og synger julesanger utenfor barnehagen.

Barnehagens overnattingstur sammen med andre barnehager er nok et eksempel på en bli-kjent aktivitet. Det etableres her vennsksrelasjoner mellom barnehagebarn på tvers av barnehager der barna skal begynne på samme skole. Dessverre må mye av dette samarbeidet i år prioriteres vekk. Jeg vet at samlingen for førskolegruppen var planlagt at skulle være like før påske, men grunnet situasjonen vi nå er i ble dette avlyst. Det samme gjelder overnattingsturen sammen med de andre barnehagene. Dette er selvfølgelig veldig trist for både barna og de voksne. Mange barn har sett hva andre førskolebarn har fått være med på, og har gledet seg til selv å få oppleve dette. Overgangen for barnehagebarna blir nok denne høsten annerledes enn andre år, men jeg håper og tror barnehagen gjør sitt aller beste for å sørge for en best mulig overgang.

5.3. Hvem kan vi hjelpe gjennom et godt samarbeid?

Hvorfor er et godt samarbeid mellom barnehage og skole så viktig? Vi hører mye om barn som faller ut fra skolen, som sliter med å passe inn i skolen. For nettopp disse er et godt samarbeid ekstra viktig. I en artikkel fra tidsskriftet Utdanning, snakker lærer Håvard Tjora om de barna som sliter med å tilpasse seg skolehverdagen. Som både han og min informant peker på er barn forskjellige: Ikke alle er like flinke i alt, men alle er flinke til noe. Noen barn er mer aktiv enn andre, og for dem kan overgangen til skolen være tøff. Min informant peker på at disse trenger å kanalisere energien sin på noe positivt.

Mange gutter liker å få oppgaver, å kunne jobbe litt.

Mange barn opplever skolehverdagen som utfordrende.

Noen ganger tilbringer ungene dagene i et ikke helt optimalt læringsmiljø, rett og slett. Et sted der det ikke er plass til dem. Du som menneske må oppleve at det er et rom tiltenkt til deg! At her hører du hjemme! Sier Tjora. (Jonassen, 2017)

Igjen handler dette om at skolen må bli flinkere til å tilpasse seg barna. Både Tjora og min informant ser at det er nettopp disse barna som ender opp med å droppe ut fra skolen tidlig.

Hver femte unge som går i barnehagen i dag, vil regnes som analfabet etter ti år i skolen. Halvparten av guttene slutter å lese i ungdomsskolen. En stor del gjennomfører ikke videregående etter 13 år i skolen. De kan ikke vise til noe som helst. Vi ser hvor det går galt gang på gang. Fem- og seksåringene kommer inn i første klasse som små verdensmestere, men så skjer det noe underveis. Dere skjønner, de sinte 15-åringene vi møter i ungdomsskolen var ikke slik ti år før. (Jonassen, 2017)

Det skal godt la seg gjøre å lage noe som fungerer for alle, sier min informant. Hun sier at i barnehagen er det mer rom for å dele barnegruppen uten at foreldrene reagerer. Når man gjør dette i skolen kalles det gjerne spesialklasser, og dette har en negativ klang. Men min informant har også en løsning på dette:

Hvorfor kan vi ikke kalle det noe annet? Vi signaliserer det negative i navnet og måten vi snakker om det på. Idrettsskoler, for eksempel, er kjempetøft, hvorfor ikke kalle gruppene noe sånn? Skolen får fra barnehagen en stor gruppe barn som trenger fysisk aktivitet. Det er en veldig tydelig gruppe, og det er ikke mange ulike tilpasninger som må gjøres.

Hun mener at skolen må tilpasse seg barna bedre og møte dem der de er. Vi hører det snakkes om, men slik hun oppfatter det ser man ikke dette i så stor grad som man kunne ønske.

Men endringer tar tid, det vet vi.

Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, er enig med min informant. Han sier at skolen må være klar for 6-åringen, ikke omvendt. Utdanningen må bygges nedenfra og vi må se på hva som er viktige prinsipper for små barns læring.

Min informant mener at vi må la det være rom for å feile, å la barna prøve igjen. Kanskje ikke alle trenger å være god til alt. Barn må oppleve mestringsfølelse, og på samme måte kunne mestre at alt ikke går. La de finne ut hva de selv er gode på og vise andre at disse barna også er gode til noe, kanskje på en annen måte enn de selv. Dette handler om mangfold og gjensidig respekt, som rammeplanen sier barnehagene skal jobbe med.

Barnehagen skal vise hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller. Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet (Utdanningsdirektoratet, 2017).

5.4. Hva kan andre utdanningsinstanser enn skole og barnehage gjøre for å bedre samarbeidet?

Et samarbeid for å gjøre barns overgang mellom barnehage og skole trenger nødvendigvis ikke handle kun om barnehagen og skolen. Høyskolene utdanner studenter som skal bli fremtidens barnehagelærere eller grunnskolelærere. Vi har også SFO, som er like fullt en del av det helhetlige utdanningsløpet, men som kanskje ikke inkluderes i like stor grad. Lillejords forskningsartikkel vises det til ulike tiltak for studenter som vil kunne bidra til et bedre samarbeid mellom barnehagelærere og grunnskolelærere.

Høyskolenes tiltak.

Et tiltak som vil kunne bidra til bedre samarbeid mellom barnehagelærere og lærere i skolen er å la studenter i grunnskolelærerutdanningen og studenter i barnehagelærerutdanningen ha praksis i både barnehage og skole. Slik får de et

komparativt perspektiv på de to utdanningsinstitusjonene og kan lettere forstå likheter og ulikheter. De vil ikke senere ha behov for samarbeidsprosjekter for å forstå den andre kulturen. Det kan også være en idé å innføre hospiteringsordninger hvor man i kortere eller lengre perioder utveksler ansatte mellom skole og barnehage (Lillejord, 2015).

I rammeplanene for henholdsvis barnehagelærerutdanningen og grunnskolelærerutdanningen står det at 5 av dagene på begge studiene skal ha fokus på overgangen barnehage-skole. Under grunnskolelærerutdanningen står det at disse dagene bør legges til barnehage. Som nevnt innledningsvis opplever jeg at vi har fått lite forelesninger om overgangen fra barnehage til skole. I den barnehagen jeg jobber har vi mye studenter, og på de syv årene jeg har jobbet der har jeg aldri sett studenter fra grunnskolelærerutdanningen ha praksis hos oss. Etter min oppfatning ville jeg fått en annen forståelse for skolens arbeid dersom jeg hadde fått praksis der. Og det samme gjelder lærernes forståelse for hvordan vi arbeider i barnehagen.

Kanskje samarbeidet allerede her kan forbedres? Man kunne gjennom utdanningen lært mye mer om hvordan man skal arbeide for å få et godt samarbeid utdanningsinstansene imellom. De studentene ved barnehagelærerutdanningen som startet høsten 2019 får nå praksis i første klasse på barneskole. Dette var tilfelle ved utdanningen den gang det var kalt førskolelærer, men forsvant da utdanningen endret seg. Hilde Dehnes Hogsnes peker på hvordan hospitering de ulike instansene imellom kan være en løsning.

– Det hadde vært en stor fordel om førsteklasselæreren eller SFO-ansatte var en del av de skoleforberedende aktivitetene i barnehagetiden. Samtidig er det viktig at de pedagogiske lederne i barnehagen beveger seg på tvers av arenaene, slik at de har kunnskap om hvor barna skal, ellers blir det ikke lett for dem å formidle realistiske forventninger til barna, sier Hogsnes (Hogsnes, 2019).

Tidligere fikk mange førskolelærere jobb i skolen. De hadde med seg erfaring og barnehagepedagogikk som for de yngste på skolen var nyttig. Dette mente politikerne var for lite læringsorientert og dermed forsvant førskolelærerne fra skolen.

Jeg har selv erfart hospitering på egen arbeidsplass, da mellom avdelingene i barnehagen. Selv om man jobber i samme barnehage, oppstår det fort ulike subkulturer innad på småbarns- og storbarnsavdeling. Det er heller ikke alle ansatte som har erfaring med både små og store barn. Ved å hospitere hos hverandre kan man lettere forstå likheter og ulikheter, og man får en annen forståelse av hverandres arbeid. Samarbeidet blir også bedre når man har en felles forståelse av hva de andre driver med. Jeg ser klart fordelen

ved å hospitere instanser imellom. Dersom lærere hospiterer i barnehagene, tror jeg overgangen kunne blitt lettere for mange barn, sier Hogsnes (Holterman, 2017).

SFO.

I en artikkel publisert i tidsskriftet Første steg står det om en skolefritidsordning i Tønsberg som gjør en ekstra innsats for at overgangen til skolen skal bli mer smidig. De har nemlig tilvenning for førskolebarna (Sillesen, 2019). Ved barnehagestart har alltid barna tilvenning, en periode der de har kortere dager, og foreldrene er gjerne til stede. Når de så skal begynne på skole eller SFO, starter de rett på. Der får de ikke denne tiden til å venne seg til sin nye hverdag. Man er i barnehagen opptatt av å forberede barna til sin nye hverdag på skolen, men forberedes de på at de kanskje skal være på SFO i to uker før skolen begynner? I tilfellet fra Tønsberg mener jeg barnehage, skole og SFO samarbeider godt for å gjøre overgangen best mulig for barna. I tillegg er dette med på å trygge foreldre, som jeg har nevnt tidligere oppleves disse gjerne mer usikker enn barna. Min informant opplever barna som tilpasningsdyktige, mens det er gjerne foreldrene som trenger mest tid på å tilpasse seg denne nye hverdagen. Vi ser i artikkelen at det som vektlegges i arbeidet på denne SFO er det samme som vektlegges der jeg har gjort mine funn. Det arbeides også her med de sosiale og praktiske ferdighetene. Det å kunne gå på do på egenhånd, kunne kle på seg selv, men også være en god venn, kunne si stopp og inkludere andre i lek er det som vektlegges i arbeidet med å klargjøre barna for skolehverdagen.

Er dette noe flere barnehager og skoler kunne lagt til rette for? Vi ønsker jo å gjøre overgangen til barnets beste, og jo bedre forberedt de er, jo lettere blir overgangen for dem. Høgskolelektor Hilde Dehnes Hogsnes, som jeg tidligere har referert til, mener SFO blir nedprioritert og får lite oppmerksomhet i overgangen fra barnehagen til skolen. Hun skriver i sin bok fra 2019 at de ulike forventningene barn møter i institusjonene, kan være utfordrende å håndtere for dem (Hogsnes, 2019). Barnehage, skole og SFO må bidra til at møtet med både skole og SFO blir en positiv erfaring for barna. Hun skriver videre at barn som er godt forberedt og ved hva de kan forvente, har lettere for å finne seg til rette (Hogsnes, 2019). Jeg opplever derfor at alle tiltak som er med på å forberede barna, er noe alle skoler og barnehager burde prioritere i sitt arbeid.

6.0. Avslutning og konklusjon.

Gjennom de funnene jeg har gjort i arbeidet med denne bacheloroppgaven ser vi at det er forsket mye på hva som gjør en overgang fra barnehagen til skolen god for barnet. Jeg opplever at barnehagen og skolen jeg oppsøkte for å samle inn data gjorde mye rett, basert på de funn som Lillejord presenterte i sin forskning. Jeg vet også at ikke alle barnehager og skoler har et like godt samarbeid som man kanskje skulle ønske. Samtidig har jeg erfart at det er mye diskusjon rundt hvordan skoler og barnehager arbeider for en god overgang. Det oppleves at skolen må bli bedre på å tilpasse seg barna og ikke omvendt. Det oppleves at tilbudet for de barna som trenger å aktiviseres fortsatt er mangelfullt, og kanskje nettopp dette er måten vi kan unngå de såkalte skoletaperne på. Det pekes også på at SFO må involveres mer i samarbeidet. Forskningen til Lillejord viser at de fleste barn opplever en god overgang fra barnehage til skole, men han ser at det ofte er en sammenheng mellom en vanskelig overgang og et dårlig samarbeid mellom barnehage og skole (Lillejord, 2015).

Mange skolestartere får nok denne høsten en andreledes overgang til skolen enn tidligere barn har fått. Kanskje overgangen denne våren ikke blir så god som den skulle vært. Det blir færre besøk til skolens områder og planlagte samarbeidsprosjekter må vike. Her tenker jeg man har potensiale for videre forskning. Hvordan har Covid-19 situasjonen påvirket barns overgang til skolen, og har denne overgangen blitt dårligere i år enn tidligere? Dette kan bli gode tema for neste års bachelorstudenter.

Selv har jeg lært mye om hva som skal til for å gjøre en overgang god for barna. Når jeg nå er ferdig med studiet og skal inn i rollen som barnehagelærer er dette kunnskap som for meg er nyttig. Jeg har som nevnt innledningsvis jobbet primært med de yngste barna, men jeg vet enda ikke hva neste barnehageår innebærer. Jeg føler meg uansett klar for å ta fatt i nye utfordringer som pedagog.

Litteraturliste

- Børhaug, K., & Lotsberg, D. (2018). *Styring, organisering og ledelse i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Børhaug, K., & Lotsberg, D. Ø. (2016). *Barnehageleing i praksis*. Samlaget.
- Dahl Bergsland, M., & Jæger, H. (2018). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappellen Damm.
- Hogsnes, H. D. (2019). *Barns overgang fra barnehage til skole og skolefritidsordning*. Fagbokforlaget.
- Holterman, S. (2017, September 14). Fra størst til minst. *Utdanning*, ss. 12-16.
- Jonassen, T. (2017, Juni 8). Vi har en overgang til skolen som kan ta livsgnisten fra barn. *Utdanning*.
- Kunnskapsdepartementet. (2008). *Fra eldst til yngst, samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Lillejord, S. B. (2015). *Tiltak med positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole: En systematisk kunnskapsoversikt*. Oslo: Kunnskapscenter for utdanning.
https://utdanningsforskning.no/contentassets/d66fcf1950f34b46a79a5fc647e40774/kunnskapssenter-overgangbarnehage-web.pdf?fbclid=IwAR1MiH7_t38iIK8Otcf4Fi786mGGGsYuh03EpRMwL-uYAM-MUtl-oFPOrQE
- Postholm, M. B., & Jacobsen, D. I. (2019). *Læreren med forskerblick*. Cappellen Damm.
- Rammeplan for SFO "Sammen i vennskap, lek og læring"*. (2018). Bergen Kommune.
- Sillesen, M. (2019, Februar). Førskolebarna får tilvenning på SFO. *Første steg*.
- Søbstad, G. L. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Internettlenker:

<https://www.barnehage.no/artikler/vi-har-en-overgang-til-skolen-som-kan-ta-livsgnisten-fra-barn/428778?fbclid=IwAR3y4UreIxPVE3-ie-RulUuzwUTXKjyocCWTbj4ptjEZO781AAeUBWgydGE> (hentet 26.3.20)

<https://forskning.no/barn-og-ungdom-skole-og-utdanning-universitetet-i-sorost-norge/slik-blir-skolestarten-smidigere/425401> (hentet 26.3.20)

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-06-07-860?q=grunnskolelærerutdanning> (hentet 25.3.20)

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2012-06-04-475?q=forskrift+om+rammeplan+for+barnehage%C3%A6rerutdanning> (hentet 25.3.20)

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Hvordan ledes et samarbeid mellom barnehagen og skolen for å gjøre overgangen til barnets beste ”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å observere hvordan samarbeidet mellom barnehage og skole fungerer for å gjøre overgangen til det beste for barnet. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å finne mer ut av hvordan barnehage og skole samarbeider i forhold til barnas overgang. Jeg ønsker å finne mer ut av hvor mye de ulike institusjonene vet om hverandre og hverandres arbeid. Jeg vil også undersøke hvorvidt SFO involveres i dette samarbeidet, eventuelt hvorfor ikke.

Jeg ønsker derfor å observere et overgangsmøte mellom barnehage og skole for å se på hvordan skolen og barnehage arbeider i forbindelse med barns overgang. Jeg vil se på hva de ulike institusjonene gjør for å bli kjent med hverandre og hverandres arbeid, informasjon om skole, SFO og hvordan dette organiseres.

Dette blir som sagt et forskningsprosjekt i forbindelse med bacheloroppgave for barnehagelærerutdanningen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet, Institusjon for pedagogikk, religion og samfunnsfag er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg har fått muntlig tillatelse til denne observasjonen

Hva innebærer det for deg å delta?

- Dette innebærer at jeg observerer et møte mellom skole og barnehagen. Jeg vil notere hvordan skolen og barnehagen jobber for å bli kjent med hverandres arbeidsmåter, SFOs involvering i overgangen
- Jeg vil også intervju aktuelle personer fra barnehage.. Det vil være opplysninger om barnehagens samarbeid med skolen knyttet til barns overgang.. Jeg tar lydopptak og notater fra intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Intervjuguide:

Leder ved førskolegruppe:

- Kort info: hvor lenge har du jobbet i barnehage? Hvor lenge har du hatt ansvar for førskolegruppen?
- Hva er din erfaring med barnas overgang fra barnehage til skole?
- Hva opplever du gjør samarbeidet positivt?
- Hva opplever du er utfordrende med samarbeidet?
- Hvordan tenker du dette samarbeidet har endret seg i løpet av de årene du har jobbet med førskolegruppen?
- Hvordan opplever du at SFO involveres i dette samarbeidet?

Skolen:

- Hva forventes det fra skolen at barna har lært i barnehagen?
- Hvor mye fokus er det på lek i skole vs barnehage?
- Er SFO med på møtet?
- Hva informerer de om?
- Hvor mange barn per klasse, voksne per klasse?

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Hvordan ledes et samarbeid mellom barnehagen og skolen for å gjøre overgangen til barnets beste ”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å observere hvordan samarbeidet mellom barnehage og skole fungerer for å gjøre overgangen til det beste for barnet.. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å finne mer ut av hvordan barnehage og skole samarbeider i forhold til barnas overgang. Jeg ønsker å finne mer ut av hvor mye de ulike institusjonene vet om hverandre og hverandres arbeid. Jeg vil også undersøke hvorvidt SFO involveres i dette samarbeidet, eventuelt hvorfor ikke.

Jeg ønsker derfor å intervju deg om din erfaring med førskolegruppen og deres samarbeid med skolen.

Dette blir som sagt et forskningsprosjekt i forbindelse med bacheloroppgave for barnehagelærerutdanningen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet, avdeling for lærerutdanningen er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker å intervju deg på bakgrunn av din erfaring med førskolegruppen og samarbeidet barnehagen har med skole og SFO. Den samme henvendelsen er sendt til skolen barnehagen samarbeider med.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dette innebærer for deg at jeg gjennomgår et intervju der samtalen blir tatt opp med lydopptaker. Du vil få tilsendt spørsmålene på forhånd slik at du har anledning til å forberede deg. Jeg regner intervjutiden på inntil en time.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- All data som inneholder personopplysninger vil bli lagret på en låst pc, der dokumenter vil bli lagret under egen kode og avskilt fra øvrige data.